

До Научното жури

Назначено със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“

№ РД 38-815/22.12.2016 г.

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”

Област на висше образование: шифър 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: шифър 3.3. Политически науки

Докторска програма: Международни отношения

Автор на дисертационния труд: Деница Николова Велчева, докторант в задочна форма на обучение към Катедра „Международно право и международни отношения” при Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

Тема на дисертационния труд: „Енергийна сигурност, енергийна дипломация: перспективи за България“

Научен ръководител: Проф. д-р Пламен Иларионов Пантев

Рецензент: Проф. д-р Николай Симеонов Натов, СУ „Св.Климент Охридски”, бул. „Цар Освободител” № 15, каб. 294 / 301, тел. 9308 483 / 290, имейл адрес n.natov@law.uni-sofia.bg

Уважаеми членове на Научното жури,

I. Със заповед на Ректора на СУ ”Св. Климент Охридски” № РД 38-815/22.12.2016 г. съм определен за член на Научно жури за провеждане на защитата на Деница Николова Велчева, докторант в задочна форма на обучение в Област на висше образование с шифър 3. Социални, стопански и правни науки, в Професионално направление с шифър 3.3. Политически науки, в Докторска програма по международни отношения, за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”. На първото заседание на Научното жури съм определен за председател на Журито и за рецензент на дисертацията.

II. Кратко представяне на кандидатката.

Деница Велчева е родена във Велико Търново. От 2004 до 2008 г. е следвала и завършила като бакалавър по Международни отношения в Юридически факултет на СУ „Св. Кл. Охридски” с успех от дипломата отличен (6.00). През учебните 2008/09 г. и 2009/10 г. е следвала и завършила като магистър по Международна сигурност в Специалност „Международни отношения“ на Юридически факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“, с успех от дипломата отличен (6.00). Със заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски” № 20-260/31.01.2012 г. е зачислена за докторант в задочна форма на обучение в Област на висше образование с шифър 3. Социални, стопански и правни науки, в Професионално направление с шифър 3.3. Политически науки, в Докторска програма по международни отношения към Катедрата по международно право и международни отношения (МПМО) на Юридически факултет (ЮФ) при СУ „Св. Кл. Охридски“. Съгласно Удостоверение № 281/12.04.2016 г. е издържала изпитите от докторантския минимум по специалността с успех отличен (5.50) и по английски език с отличен (6.00). Със заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски” № 20-764/20.04.2016г., поради изтекъл срок и изпълнение на индивидуалния план, въз основа на чл.74, ал.1 от Закона за висшето образование, решение на Факултетния съвет на ЮФ от 12.04.2016 г. – протокол № 7 и доклад на декана на ЮФ с вх. № 70-10-185/14.04.2016 г., е отчислена с право на защита. Докторантката има отпечатани три публикации по темата на дисертацията: 1) „Теоретични аспекти на енергийната сигурност и дипломатия“, в сп. „Международни отношения“ бр. 2, 2015 г., стр. 89-100; 2) „Русия – потенциални и реални способности. Стратегическите опции пред Москва“, в книга с автор Пламен Пантев, „Центрове на сила в международните отношения и проблемът за поляритета през XXI век“, София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2014 г., стр. 147-181; 3) „Role and Importance of Energy Diplomacy in the Contemporary World“ в сборник: Ph.D. Students` Forum: Dialogues in the Field of International Relations, Security, Human Rights and EU Studies, Sofia University Press St. Kl. Ohridski, 2013 г., издание на УКХ „Алма матер“, pp. 9-19. От 2010 до 2013 г. Деница Велчева е работила като младши специалист и стажант-аташе в Министерството на външните работи (МВНР). Работила е също като аташе и трети секретар в Дирекция „Азия, Австралия и Океания“ на МВНР до 30.04.2016 г., а сега е трети секретар и завеждащ консулската служба в посолството на Република България в гр. Претория, Република Южна Африка.

III. Относно процедурата.

Процедурата е спазена. Разработката е преминала през неколкократно предварително обсъждане в първичното научно звено – Катедра МПМО, отправените бележки и препоръки са били последователно съобразени. Кандидатката е отчислена от докторантура с право на защита, с гореспоменатата Заповед на Ректора. След положително решение за готовността за защита на Съвета на първичното звено – Катедра МПМО, кандидатката е подала изискуемите документи за защита на дисертацията. Въз основа на предложението на първичното звено Факултетният съвет на ЮФ в предвидения срок е определил Научното жури и е направил предложение до Ректора на СУ за утвърждаване на състава му, както и за дата на защитата. В

предписания срок от предложението на Факултетния съвет, Ректорът със заповед № РД 38-815/22.12.2016 г. е утвърдил Научното жури. Датата за защита е 03.04.2017 г.

IV. Кратко представяне на труда.

Дисертационният труд е посветен на енергийната сигурност и дипломация, които разглежда от теоретичен и практически аспект, изяснява перспективите за България в светлината на гарантиране на енергийната ѝ сигурност конкретно чрез подходите на енергийната дипломация. Структурно се състои от: заглавна страница, списък на използваните съкращения, указател на източниците на използваните карти и снимки, увод, три глави, подразделени на точки и подточки, заключение, библиография, приложение (карти и снимки) и декларация за оригиналност в общ обем 225 страници, от които научен текст 178 страници. Бележките под линия са 453. Общият брой на ползваните източници е 252, от които основни трудове – монографии и статии от сборници на кирилица (български и руски езици) 23 и 9 на латиница (английски, немски и френски езици), други документи 19, международноправни и вътрешноправни източници 3, самостоятелни статии и доклади на посочените по-горе езици – 116, интернет източници 82 плюс 11 карти и снимки. Приложена е декларация на автора за оригиналност. В увода са изведени обектът и предметът на изследването, използваната методология, целите и задачите, посочен е броят на използваните източници и са открити основополагащи за изследването заглавия. Формулирана е и научно-изследователската теза както следва: „Главната перспектива пред енергийната сигурност и дипломация на България е умелото лавиране между центровете на сила, както и между страните-доставчици на енергоресурси като цяло; други реални перспективи са енергийните иновации, добивът на собствени конвенционални енергийни източници, енергоспестяването и рационалното потребление на енергийните ресурси.“ (с.15). Глава първа е посветена на теоретичните проблеми, които поставят енергийната сигурност и енергийната дипломация. В Глава втора се изследва влиянието на международната среда върху енергийната сигурност и дипломация. В Трета глава се изясняват перспективите за България в областта на енергийната сигурност и енергийната дипломация. Накрая е заключението, което обобщава резултатите и изводите от изследването.

Дисертационният труд като структура и оформление отговаря на изискванията на чл. 66, ал.2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“.

V. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и/или научно приложно отношение.

V.1. В научно отношение

В научно отношение разработката обосновава констатацията, че в наши дни енергийната сигурност вече е сфера, в която се сблъскват интересите, заложили в една значително по-голяма „игра“, а именно – тази за световно надмощие между центровете на сила в условията на трансформираща се структура на системата на международните

отношения. Изхождайки от това, дисертантката развива и доказва тезата си, мотивирайки някои налагачи се от разработката изводи, което прави актуално изследването ѝ. Според авторката, България като страна в географска близост до Русия и силно зависима за вноса си на енергийни суровини от нея, но същевременно принадлежаща на съвременния етап от своето развитие към друг силов център – ЕС, а по линия на НАТО и чрез двустранно сътрудничество в областта на сигурността – тясно свързана и със САЩ, се оказва в положение да защитава енергийната си сигурност в усложнена геополитическа обстановка. Така формулиран, този извод потвърждава необходимостта от предприемане на разглежданото научно изследване и в значителна степен обосновава неговата актуалност.

V.2. В научно-приложно отношение

В това отношение работата се стреми да достигне до практически приложими изводи за българския национален интерес и набляга на обстоятелството, че този интерес трябва неизменно да бъде защитаван, независимо от политическата конюнктура и естествената за демократичните общества периодична смяна на управляващите елити. Като особено значима за практиката бих посочил т. 5 на Трета глава на дисертацията, посветена специално на перспективите за България в областта на енергийната сигурност и енергийната дипломатия, разработени в светлината на направените преди това изводи и предложения на авторката.

VI. Познава ли кандидатката състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал?

Представената разработка разкрива, че авторката добре познава проблема, на който е посветен трудът. Познанието обхваща както появата и историческото развитие на въпросните отношения, така и актуалното им състояние съгласно ползваните източници. Авторката е навлязла в разглежданата проблематика и е запозната със състоянието на литературата, практиката и до голяма степен – с нормативната уредба в тази сфера. Тя оценява творчески източниците, като разкрива редица нерешени въпроси и прави успешен опит да обоснове научно и практически техните отговори.

VII. Избраната методика на изследване може ли да даде отговор на поставените задачи и цели на дисертационния труд?

Изследването е извършено на базата на историческия, сравнителноправния и аналитичния (анализ и синтез) методи. Конкретна приложимост имат и специфичните за теорията на международните отношения методи на класическия и структурния реализъм, функционалистският подход, бюрократичната теория и методът на рационалния избор. Те се прилагат за доказване на научно-изследователската теза, както и за обосноваване на изводите и предложенията – теоретични и практически,

произтичащи в резултат на извършения анализ. Считам, че така избраната и прилагана методика на изследване е в състояние да даде отговор на поставените задачи и цели на разглеждания дисертационен труд.

VIII. Кратка аналитична характеристика на научните и/или научно-приложните приноси на дисертационния труд.

От посочените в автореферата научни приноси на разработката споделям следните:

1. Авторските определения за понятията „енергийна сигурност“ и „енергийна дипломация“.
2. Изграждането на теоретичен модел на взаимодействието на частното понятие „енергийна сигурност“ както с общото понятие „сигурност“, така и с други аспекти на сигурността: икономическия, екологичния, социалния, здравния, както и с аспекта, свързан с борбата с организираната престъпност, и с военния аспект.
3. Изследването на взаимоотношението „енергийна сигурност“ – „енергийна дипломация“.
4. Определянето на мястото и позицията на международните преговори по енергийните въпроси в рамките на аналитичния модел на преговорната теория.
5. Аргументирането на авторски становища по въпроса за алтернативите за България в областта на енергийната сигурност и дипломация.

Така очертаните приноси дават възможност да се заключи, че научно-изследователската теза е обоснована и доказана в дисертацията.

IX. До каква степен дисертационният труд и приносите са лично дело на кандидата?

Към дисертацията е приложена декларация за оригиналност, изисквана съгласно чл.27, ал.2 ППЗРАСРБ и чл.66, ал.2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“. Тя потвърждава, че авторката коректно е ползвала наличната литература и други източници. При прочита на работата не съм констатирал неточно позоваване на източници. Смятам, че дисертационният труд и приносите са лично дело на авторката.

X. Критични бележки.

Критиката на една научна разработка винаги трябва да съдържа градивен елемент и да цели подпомагане на автора в бъдещите му научни и научно-практически

начинания. В тази светлина бележките ми към резензираната дисертация са както следва:

1. Необходимо е да се избягват чуждиците (стартира, лансира, касае, корелация и др.). Вярно е, че езикът на дипломатите е силно повлиян от тях, но една научна разработка трябва да бъде ревнива към българския език.
2. Да не се разчита прекалено на информацията на средствата за масово осведомяване, тъй като в определени пасажии на дисертацията се остава с впечатление, че те надделяват над научните и правни източници.
3. При разглеждането на проекта „Южен поток“ авторката е пропуснала да анализира т.нар. Трети енергиен пакет директиви на ЕС във връзка със сключения от България двустранен договор за изпълнение на проекта, и нарушенията на разпоредбите на въпросния „пакет“ актове на правото на ЕС, които нарушения, впрочем произтичащи и от двустранните договори на редица други държави-членки като Австрия, Хърватия, Гърция, Словения и Унгария, доведе до необходимостта от предложение за започване на нови преговори с Русия, този път водени от ЕС.

XI. Заключение.

Цялостният прочит на дисертационния труд показва, че независимо от направените критични бележки той има качества и достойнства, даващи посоката за един общ положителен извод, а именно, че разработилата този труд докторантка притежава задълбочени теоретични познания в областта на международните отношения и способност за самостоятелни научни изследвания в материята. Постигнатите в дисертационния труд резултати, формулирани като изводи и предложения в хода на изследването, и обобщени в заключението на труда като научни и научно-практически доказателства в подкрепа на тезата, представляват оригинален принос в българската наука за международните отношения, поради което на тази дисертация следва да се даде положителна оценка.

Ето защо считам, че дисертационният труд отговаря на императивните изисквания на чл. 6, ал.3 ЗРАСРБ, на чл. 27 от Правилника за неговото прилагане и на чл. 66 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“, поради което **оценявам положително дисертацията и предлагам Научното жури да даде на Деница Николова Велчева образователната и научна степен „Доктор“.**

София, 16.02.2017 г.

.....

Проф. д-р Н. Натев

